

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Шевченко Юлії Василівни «Формування соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Дисертаційне дослідження Шевченко Юлії Василівни «Формування соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна» актуальне для сучасної спеціальної психології і корекційної педагогіки, оскільки спрямоване на розв'язання проблеми формування соціальної компетентності у дітей із синдромом Дауна та інтеграції їх в суспільство. Актуальність роботи посилюється вивченням розвитку окремих компонентів соціальної компетентності молодших школярів із синдромом Дауна з урахуванням особливостей психо-фізичного та соціального розвитку даної категорії дітей. Важливість розв'язання зазначеного зумовлює особливу актуальність дисертаційного дослідження Шевченко Ю.В., присвяченого вивченню формування соціальної компетентності молодших школярів із синдромом Дауна. Це також важливо з огляду на те, що стратегія держави спрямована на створення умов для сталого розвитку суспільства, базуючись на більш ефективному використанні та розвитку людського потенціалу і враховує перехід на компетентнісний рівень освіти. Освіта для цієї категорії дітей визнається важливим елементом їхнього життя, оскільки вона не лише дозволяє їм засвоювати необхідну інформацію, але і будує фундамент для подальшого розвитку та соціальної інтеграції.

Попри значний внесок вітчизняних і зарубіжних дослідників у розробку психолого-педагогічних аспектів формування соціальної компетентності у дітей із синдромом Дауна, можна констатувати недостатнє з'ясування теоретико-методологічних основ компетентнісного підходу у систематичній корекційно-розвитковій роботі з такими дітьми на науково обґрунтованих психологічних засадах. Тому погоджуюся з дисертанткою в тому, що це питання є актуальним та перспективним для розвитку теорії і практики спеціальної психології.

Авторська концепція дослідження ґрунтується на розробленій структурно-функціональній моделі соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна, критеріями якої виступили уміння, здатність, знання як складові соціального розвитку, емоційно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний компоненти та їх основні функції: емоційно-мотиваційний компонент охоплює компетентності у сфері визначення правил і норм функціонування дитини в суспільстві; когнітивний компонент розкриває соціальну компетентність через набір знань; поведінково-діяльнісний компонент базується на володінні навичками соціальних взаємодій та сценаріїв поведінки. Саме ефективність роботи зазначених компонентів забезпечується за допомогою соціально-психологічних механізмів формування соціальних взаємин в системі макро- та мікросередовища. Ці механізми включають в себе психологічний розвиток, соціальну адаптацію, соціальну ідентифікацію та індивідуалізацію. Вартим уваги є й адаптований діагностичний інструментарій для використання в якості критеріїв оцінки сформованості соціальної компетентності молодших школярів із синдромом Дауна.

Дисертантка, загалом, чітко визначила науково-категоріальний апарат дослідження – його об'єкт, предмет, мету, теоретико-методологічне підґрунтя. Поставлені завдання охоплюють теоретичний аналіз проблеми формування соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна в контексті складних соціальних наслідків та порушень розвитку соціальної компетентності. Важливо зазначити, що синдром Дауна вирізняється особливим значенням серед психічних розладів, спираючись на методологічні принципи вітчизняної спеціальної освіти, зокрема, спеціальної психології та науково обґрунтувала, розробила і експериментально апробувала методику формування соціальної компетентності молодших школярів із синдромом Дауна та оцінила її результативність.

Науковою новизною є розроблена дисертанткою структурно-функціональна модель соціальної компетентності з урахуванням основних її компонентів та функцій, визначила рівні сформованості компонентів соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна: емоційно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний та розробила методику формування соціальної

компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна. Дослідницею були глибоко проаналізовані та розкриті підходи світової й вітчизняної психолого-педагогічної науки щодо формування соціальної компетентності дітей із синдромом Дауна, які полягають у розвитку соціальної обізнаності, соціальної комунікації та соціальної взаємодії дітей, наукові дані про особливості психо-соціального розвитку молодших школярів із синдромом Дауна і специфічні особливості розвитку компонентів соціальної компетентності молодших школярів із синдромом Дауна.

Теоретичний аналіз психологічної та педагогічної літератури дали змогу авторці поглибити уявлення і проаналізувати наукові уявлення про сутність понять процесу формування соціальної компетентності й її компонентів у молодших школярів із синдромом Дауна: «соціалізація», «соціальний розвиток», «компетентність», «компетенція», «соціальна компетентність», «розвивальне середовище», критерії та показники рівнів сформованості соціальної компетентності й поглибити уявлення сутності поняття «соціальна компетентність» з точки зору психології та педагогіки.

Подальшого розвитку набула розробка адаптивного діагностичного інструментарію для використання в якості критеріїв оцінки сформованості соціальної компетентності молодших школярів із синдромом Дауна.

Суттєвим внеском у теорію і практику спеціальної психопедагогіки є розроблена дисертанткою методика формування соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна.

Особливу теоретичну і практичну значущість мають розроблені автором структурно-функціональна модель соціальної компетентності та визначені рівні сформованості компонентів соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна: емоційно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний.

У авторській методиці формування соціальної компетентності у молодших школярів із синдромом Дауна формується здатність до ефективної взаємодії молодших школярів із синдромом Дауна і оптимізується рівень їх самореалізації, соціалізації та адаптації у подальшому житті.

Вірогідність отриманих даних забезпечується правильністю використаних

методів, проведенням експериментальних пошуків у порівняльному плані, відповідністю кількісного і якісного аналізу експериментальних даних, достатнім обсягом обстежених, а також результатами успішного впровадження у практику результатів дослідження.

Зміст дисертації повністю розкриває обрану тему та відповідає завданням дослідження. За змістовими, а також формальними показниками (обсяг, структура, ілюстративний матеріал тощо) дисертація відповідає всім відповідним нормативно-правовим вимогам.

Матеріали дисертації апробовані на міжнародних наукових конгресах, міжнародних наукових конференціях, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях. Обговорення результатів дисертаційного дослідження проходило на педагогічних радах спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів та НРЦ; засіданнях кафедр навчальних закладів; вчених радах та науково-звітних конференціях Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України.

Водночас і позитивним враженням від дисертаційного дослідження Шевченко Ю.В. є такі зауваження і побажання:

1. В перших двох розділах наведено багато посилань та аналіз літератури без критичних авторських оцінок та теоретичних узагальнень.
2. Дещо «розмитим» є опис особливостей розвитку даної категорії дітей в онтогенезі, в якому доцільно було б зазначити більш розлого особливості психо-фізичного розвитку дітей із синдромом Дауна.
3. У теоретичних розділах дисертації доцільно було б зосередитися на розкритті як сутності, так і процесу розвитку дітей із синдромом Дауна та впливу на цей процес роботи як фахівців так і батьків.

Водночас зазначені зауваження не зменшують цінність роботи і не впливають на її позитивну оцінку.

Окрім того, під час ознайомлення з дисертаційним дослідженням виникли питання, які варто обговорити під час дискусії, зокрема:

1. Як впливають особливості розвитку компонентів соціальної компетентності, які визначені у моделі, на формування соціалізації дітей із синдромом Дауна?

3. Якою має бути робота фахівців з даною категорією дітей з урахуванням напрацювань дисертаційного дослідження?

Результати дослідження Шевченко Ю.В. заслуговують на широке ознайомлення з ними спеціальних, корекційних та практичних психологів, педагогів загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладів, а також фахівців, які працюють з дітьми із особливостями порушення психо-фізичного розвитку. Широке впровадження розробленої методики для дітей із синдромом Дауна покращує їх подальшу соціалізацію у суспільстві.

Офіційний опонент

доктор психологічних наук,
професор кафедри спеціальної
психології та медицини факультету
спеціальної та інклюзивної освіти
Українського державного університету
імені М.П. Драгоманова.

Підпис Руденко А.М. засвідчую
спов. з к/р. Гірського А. О. *Гірський*